Съдбата ми определи тъжната роля да стана свидетел на това как роднят ми град отново безутешно потъва в лепкавата тъмнина на средновековието. Предчувствам, това робство ще трае вероятно дълго, твърде дълго, сигурно по-дълго от моя живот...

Годината 1996 всъщност е 1374 по Хиджра – ислямското пресмятане на времето, което започва от 16 юли 622 година от новата ера, когато Мохамед се преселил от Мека в Медина (направил хиджрет). Случи се, значи, Сараево наистина да бъде върнато с терор, ужаси и кланета с почти шест века в миналото и това, само какъв абсурд, се извърши под закрилата на просветеното човечество. Сякаш по някаква грешка съм включил *Машината на времето* на Х. Дж. Уелс и съм се намерил буден в среднощен кошмар, а машината на времето невъзвратимо се е повредила и вече никой не може да ме върне във времето, на което принадлежа.

Четвърт век не бях виждал този град другояче, освен в кошмарни сънища или през бинокъл от някоя от първите линии на Требевич, от окопите, в които, гонен от болезнено любопитство, отивах като военен репортер. Окопите миришеха на онази вече забравена миризма на сяра, влажна земя, барут и лют дим, от който очите сълзят – от огъня, който войниците палеха в землянките. Надигах се над бруствери-те, а те ми извикваха да се наведа, защото косата ми, вече съвсем бяла, е чудесна мишена за снайперистите. Роднят ми град стреляше срещу мен, щом понечех да го погледна по-внимателно. Най-сетне, сякаш от всички онези отровни думи, които години ми беше отправял, старата му омраза изля куршуми, довеждайки така нещата докрай.

Около мен имаше хора с лица, обрасли с четинести бради, с хлътнали скули и с очи, изпълнени с трескав блясък, каквито обикновено имат отчаяните; облечени в обгорели и избелели възтънки униформи, тропаха по снега, за да се сгреят, докато долу, под тях, под сивкавия воал на леката мъгла, лежеше забраненият град, от който са прогонени и пред очите на света превърнати в дива орда, срещу която всеки имаше право безнаказано да стреля или да ги бомбардира, когато понечеха да отвърнат на нападение. Срещу тях бяха всички: муджахедини, пристигнали от всички краища на мюсюлманския свят, ветерани на ислямската революция в Иран, бойци от Пакистан, Алжир и Турция (дори и кюрди, самите които от векове се борят за собствена държава), усташи, обучени по полигоните на Австралия и Аржентина, американски военни инструктори, псета на войната – наемници от Великобритания, Германия и Франция, които бяха защитавани от небето с най-смъртоносната и най-съвременна авиация на Северноатлантическия пакт. А онези, които довчера бяха авторитетни граждани на Сараево и които от позициите можеха да видят отнетите си къщи, магазини и имоти, отчаяно се бореха да защитят подковообразния пояс планини, които майчински ги приеха в покровителствената си прегръдка. Когато загинеха, значи биваха убити бандити и размирници, а когато отвърнеха на огъня, Сараево се превръщаше в невинен Рим, а те – в диви варвари, които от дъното на душата си мразят всичко, което е градско. Последната им отбрана на планините беше превърната в обсада на миролюбивия град, на който целият свят се беше притекъл на помощ.

И самият канадски генерал МакКензи, комендант на международните сили, нервиран от тази лъжа, свалил от главата си генералската шапка на едно съвещание и вбесен

казал: “Какъв е този обсаден град, в който през цялото време има толкова уиски?!” И наистина, през време на блокадата не е имало и ден, без да могат онези, които имаха пари, да си купят поне пет неща: уиски, *Марлборо*, кока-кола, кафе и банани, които, както е известно, не растат в този град.

И целият този до зъби въоръжен, добре платен и обучен джихад-легион пъплеше и пълзеше на орди покрай стените на града-караказан, предимно нощем, под прикритието на електронен чадър, всевиждащи *ауакси* и невидими бомбардировачи стелт, за да разкъсат линиите на последното убежище на тези нещастници. Връхлитаха върху мирните селца над града, изколваха всичко живо, на което попаднеха, и се връщаха пак долу под защитата на загрижения свят.

Обикалях като злочест около града; обхождах все още свободните сръбски квартали в новите комплекси, от чиито блокове стърчаха перките на неексплодирали гранати, забити в стените – тези сгради сякаш бяха направени от решето: дупки, дупчици и следи от куршуми, като пчелна пита в кошер, който някой луд е запалил, а прозорците им, всичките без стъкла, служеха за бойници. Светът видя руините само от другата страна. Катерех се из планината, возех се по изровени, неравни пътища, по които гранати бяха оставили стотици кратери; куршуми пробиваха ламарината на джиповете, а градът през цялото това време беше почти на една ръка разстояние. Вслушвах се в неговите звуци и вдишвах познатия мирис на неговата мъгла.